

Tahap Literasi Media Mahasiswa ke Arah Pemahaman Mesej Patriotisme dalam Filem *OLA BOLA*

The Level of Media Literacy of Undergraduates Towards Understanding Patriotism Messages in the Film Ola Bola

Fatin NorShalihah Bt Azman
Wan Amizah Wan Mahmud

fatinnorshalihah@gmail.com
wan_amizah@ukm.edu.my

ABSTRAK

Seiring dengan ledakan teknologi kini, masyarakat juga perlu memiliki kemampuan tahap literasi media yang tinggi supaya mampu membantu memahami informasi yang betul serta perkembangan media massa secara negatif ataupun positif dan dapat diaplikasikan dengan baik dan bermanfaat bagi khalayak. Kajian ini menggunakan Filem Ola Bola menjadi pilihan dengan kaitan dengan mengenal pasti tahap literasi media mahasiswa kerana filem ini terdapat banyak mesej tersurat dan tersirat yang diterapkan dan bukan hanya difokuskan kepada sukan bola sepak semata-mata. Objektif pertama kajian ini ialah mengenalpasti tahap literasi media mahasiswa berdasarkan kepada 4 dimensi kemampuan literasi media. Objektif kedua pula ialah tahap literasi media dengan kaitan dengan pemahaman mesej patriotik dalam filem Ola bola. Kaedah metodologi kajian ini ialah menemubual kumpulan fokus mahasiswa Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM) seramai 16 orang responden. setiap kumpulan terdiri daripada 5-8 orang. Kajian ini bersandarkan kepada teori kemampuan tahap literasi media Potter yang berfokuskan kepada 4 dimensi iaitu dimensi kognitif, emosi, estetik dan moral. Hasil kajian mendapati kemampuan literasi media dalam kalangan mahasiswa UKM adalah berbeza-beza dan mereka mampu memahami mesej patriotisme dalam filem Ola Bola dengan baik. Daripada keempat-empat dimensi tersebut, mahasiswa UKM memiliki tahap dimensi kognitif yang paling tinggi, estetik di tahap tinggi, moral di tahap sederhana dan emosi tahap yang paling rendah.

Kata kunci: Literasi media, filem, mahasiswa, patriotik, dimensi

ABSTRACT

Along with the era of technology, society must also have the capability of high media literacy to be able to help you understand the correct information and the development of mass media in a negative or positive and can be applied with good and useful to society. This study used Ola Bola film because this film got many explicit and implicit message that applies not just focused on football only. The main objective of this study is to understanding the message of patriotism in the film Ola Bola. The methodology used is student focus group interviews which is involved 16 people among the students. Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM). This study is based on the theory of media literacy skills Potter which focused on the four dimensions of cognitive, emotional, aesthetic and moral. The results found that the ability of media literacy among students in SMEs are varied and they are able to understand the message of patriotism in the film Ola Bola well. Out of the four dimensions, UKM students have a highest level of cognitive dimensions, high level in aesthetics, medium level in morals and lowest level in emotions.

Keywords: *Media literacy, film, student, patriotic, dimension*

1. Pengenalan

Informasi yang disampaikan banyak bergantung kepada bentuk audio visual berbanding dengan perkataan. Kita sudah banyak didedahkan dengan filem-filem patriotisme. Namun, filem yang dipaparkan banyak berunsur seperti peperangan, sejarah kemerdekaan dan tokoh-tokoh kemerdekaan. Namun, di dalam filem *Ola Bola* ini, tanpa disedari ia merupakan sebuah filem yang mempunyai unsur patriotisme dan perpaduan namun berkisar kepada isu bola sepak negara Malaysia. Ramai yang tidak tahu tentang sumbangan bola sepak dalam mengharumkan nama negara. Seiring dengan era globalisasi kini, dapat dilihat pelbagai perubahan yang berlaku. Hal ini sangat berbeza jika dibandingkan dengan zaman dahulu. Begitu juga dengan jiwa belia kini yang berubah seiring dengan era globalisasi. Perkara ini jelas dapat dilihat gelagat generasi belia berbeza dari segi pandangan, sikap, budaya dan juga pengaruh persekitaran yang menyebabkan suasana yang membimbangkan apabila semangat patriotik dan semangat perpaduan semakin pudar. Di samping itu juga, dapat dilihat pada masa kini, lambakan filem yang membawa ke arah patriotisme. Selain itu juga, kajian ini merupakan satu kajian yang menggunakan kaedah kualitatif iaitu temubual kumpulan fokus yang bertujuan untuk melihat tahap literasi media dalam kalangan mahasiswa walaupun mahasiswa berdepan dengan pelbagai perubahan yang dialaminya. Kajian ini dilakukan kerana bertujuan untuk melihat sejauh mana kefahaman mahasiswa terhadap mesej filem *Ola Bola* tentang patriotisme yang ingin disampaikan.

2. Sorotan Literatur

Menurut Justin Lewis dan Sut Jhally (1998), literasi media ialah pemahaman terhadap budaya, ekonomi, batasan-batasan politik pengeluaran dan transmisi mesej-mesej. Menurut kedua-dua sarjana tersebut, pembebasan individu daripada belenggu media bermula sejak mereka sedar apa yang dilihat di televisyen berbeza daripada apa yang berlaku di sekeliling mereka. Menurut Potter (2008), terdapat beberapa faktor yang mempengaruhi tingkat literasi media seseorang, antaranya ialah boleh berfikir secara kritikal terhadap mesej yang disampaikan, pertimbangkan sama ada mahu menerima atau tidak setiap sumber yang diperolehi, membina pelbagai pengetahuan terhadap setiap media.

Puty Siyamitri (2015) telah melakukan kajian literasi media internet dalam kalangan guru sekolah teknik kejuruan di Kota Medan. Kajian ini dilakukan bertujuan untuk melihat pemahaman guru teknik komputer jaringan di sekolah menengah Kejuruan (SMK) di Kota Medan dan juga mengenai literasi media internet. Kajian ini menggunakan kaedah kualitatif. Hasil mendapati bahawa guru teknik komputer jaringan mempunyai tahap pemahaman tersendiri mengenai literasi media internet. Mereka menggunakan literasi media di dalam memilih internet sebagai sumber informasi untuk bahan mengajar berdasarkan kepada pengalaman dan juga inisiatif mereka.

Kajian ini telah dilakukan oleh Norazimah Abd Rashid et al (2016) iaitu. Kajian ini dilakukan ini bertujuan untuk mengukur tahap literasi media dalam kalangan remaja di Malaysia. Kajian ini juga telah menggunakan kaedah temubual kumpulan fokus dalam memperoleh data. Hasil kajian mendapati bahawa terdapat perbezaan tahap literasi media antara remaja yang tinggal di bandar dan mereka yang tinggal di luar bandar. Remaja yang tinggal di bandar mempunyai tahap literasi media yang lebih baik berbanding remaja yang tinggal di luar bandar.

Kajian dilakukan oleh Aziz Bin Ujang, *Kesedaran generasi muda Melayu dan Bumiputra terhadap Patriotisme dan perpaduan Nasional di Malaysia 2014*. Kajian ini

dilakukan bertujuan untuk mengkaji persepsi generasi muda terhadap keperluan asas kehidupan dalam membentuk tahap kesedaran semangat patriotisme dan perpaduan nasional. Mengenalpasti tahap kesedaran dan pengetahuan generasi muda terhadap aspek patriotik, politik dan konsep Gagasan 1 Malaysia. Dan seterusnya menganalisis tahap kesedaran generasi muda terhadap semangat patriotisme dan perpaduan nasional di Malaysia berdasarkan faktor ekonomi, pendidikan, umur serta tahap keselamatan negara. Hasil kajian ini telah mendapati bahawa generasi mengutamakan keperluan pendidikan (70.4%) dan pekerjaan (38.7%) sebagai asas kehidupan mereka berbanding keperluan lain. Hal ini menunjukkan generasi masa hadapan negara melalui kekuatan ilmu. Namun, tahap kesedaran patriotisme dan perpaduan generasi muda adalah membimbangkan. Hasil kajian menunjukkan bahawa hanya 54% responden mempunyai semangat patriotisme terhadap negara. 46.2% mempunyai kesedaran politik dan 46.3% menghargai dan bersetuju dengan pelaksanaan konsep gagasan 1 Malaysia.

Representasi nasionalisme dalam filem 'Gie', 2015 karya Riri Riza yang dihasilkan oleh Bayu A'an Saputra. Kajian ini bertujuan untuk mendeskripsikan tanda-tanda yang merepresentasikan nasionalisme yang ditampilkan dalam filem 'Gie' dan juga untuk mendeskripsikan mesej-mesej yang bermakna nasionalisme yang terdapat dalam 'Gie'. Penelitian ini berdasarkan pada teori semiotika Poland Barthes yang menganalisis menggunakan dua pemaknaan bertingkat iaitu makna denotasi dan juga makna konotasi. Secara denotasi, filem 'Gie' menceritakan tentang perjuangan mahasiswa dalam mempertahankan bangsanya agar tetap utuh terhadap tekanan daripada berbagai elemen masyarakat yang menginginkan perubahan dalam setiap sisi bangsa dari doktrin parti politik. Secara konotasi pula, pemahaman terhadap nasionalisme masih sempit. Simbol atau mesej nasionalisme diungkap melalui analisis *mise-en-scene*.

Kajian seterusnya adalah kajian tentang elemen patriotik dalam filem P. Ramlee oleh Wiramanja 2014 Makalah ini masih boleh dijadikan rujukan dan panduan serta pedoman masyarakat audiens berbilang bangsa. Nilai patriotik yang digambarkan dalam filem secara sedar ataupun sebaliknya adalah realiti sebenar kehidupan rakyat Malaysia sebelum merdeka dan juga selepas mengecapi kemerdekaan. Selain itu, kajian ini dapat menimba dan merungkai fakta sejarah sosial yang tidak mungkin boleh dipadamkan ataupun dipandang ringan oleh golongan tertentu yang cuba ingin memecah-belahkan perpaduan rakyat yang telah tertanam dengan suburnya sejak zaman- berzaman.

Kajian Juliana Abdul Wahab dan Mahyuddin Ahmad, (2009). Filem ini telah menganalisis kandungan filem-filem box office terpilih dengan mengkaji tema, plot, makna dan mesej yang terdapat di dalamnya dan dilihat berupaya untuk menstrukturkan proses pengeluaran makna kepada masyarakat. Selain itu juga, kajian ini memperlihatkan bagaimana aspek ini digunakan untuk mengekalkan keadaan order sosial yang sedia ada. Kajian ini telah mengkaji 3 buah jenis filem Box Office yang terpilih. Antaranya ialah *Senario XX*, *Anak Mami Kembali* dan *Ganster*. Hasil kajian mendapati bahawa filem secara umum tidak dilihat sebagai satu produk budaya yang mampu untuk menjana transformasi sosial dalam masyarakat, tetapi berfungsi sebagai medium untuk menjana capital dan mengaut keuntungan dalam industri perfileman. Seterusnya hal ini akan memperlihatkan bahawa proses penstrukturan mereka penonton dibuat secara sistematik yang sebenarnya tidak mempersoalkan ketidakseimbangan dan pergelutan dalam masyarakat sebaliknya hanya bertindak mengekalkan dan mengukuhkan status quo dan order sosial yang sedia ada.

Seterusnya pula kajian daripada Al-Fatihah Md Adnan dan Normaliza Abd Rahim, *Kritikan sosial dalam filem melayu Zombi Kampung Pisang*, 2014. Objektif kajian ini dilakukan adalah untuk mengenal pasti bentuk-bentuk kritikan sosial dalam filem zombie kampung pisang serta menganalisis kritikan sosial yang terdapat dalam filem Zombi Kampung Pisang. Hasil kajian mendapati bahawa semangat patriotisme dalam kalangan

masyarakat di Negara Malaysia pada hari ini semakin luntur. Hal ini dapat dilihat apabila zombie cuba menyerang Mat Karan dan Atan untuk mendapatkan otak, zombi telah berhenti menyerang serta masing-masing menjatuhkan senjata apabila Mat Karan menyanyikan lagu Negaraku dalam keadaan ketakutan. Namun, zombie telah menyerang kembali apabila Mat Karan dan Deris tidak dapat menyanyikan lagu itu sampai habis. Hal ini jelas menunjukkan bahawa masyarakat kampung Pisang tidak mengambil berat tentang Patriotisme hingga lagu kebangsaan tidak diingati. Melalui kritikan ini, Mamat Khalid telah menyindir masyarakat sekarang yang sudah mula mengabaikan nilai-nilai dan semangat patriotisme dan hanya mementingkan kerja sahaja.

3. Metodologi

Kajian ini menggunakan kaedah temubual kumpulan fokus sebagai metodologi utama. Reka bentuk kajian ini memilih seramai 16 orang informan untuk menyertai kumpulan fokus ini. Mereka dibahagikan kepada 3 kumpulan dan di dalam kumpulan tersebut terdiri daripada 5-8 orang satu kumpulan. Mereka akan menonton filem *Ola Bola* yang berdurasi selama 1:48:00 terlebih dahulu sebelum temubual kumpulan fokus bermula. Seterusnya, pengkaji akan menguji kemampuan literasi media individu terlebih dahulu. Saya akan menggunakan alat perakam untuk mengumpulkan data-data daripada pendapat ahli kumpulan untuk ditranskripsikan. Hal ini bertujuan untuk mendapatkan pemboleh ubah-pemboleh ubah yang berkaitan dengan sesuatu fenomena. Tambahan itu juga, tempoh masa temubual juga setiap kumpulan hanya akan mengambil masa hanya 60 minit ataupun kurang daripada itu kerana menurut Gay dan Airasian (2003), tempoh satu temubual boleh jadi sekejap atau lama bergantung kepada situasi dan cadangan temubual yang dibuat lama tidak melebihi 60 minit.

3.1 Maklumat Temubual Kumpulan Fokus

Kajian ini telah diadakan pada tarikh, masa dan juga tempat yang berbeza dan juga melibatkan jumlah informan yang berbeza. Masa yang diambil untuk proses temubual kumpulan fokus juga telah melebihi 60 minit atau 1 jam.

JADUAL 1. Maklumat temubual kumpulan fokus

TARIKH	MASA	TEMPAT	JUMLAH INFORMAN
1.12.2017	3.00 – 4.30 ptg	Bilik siswazah	6
6.12.2017	12.00–1.15 tghr	Bilik Finas Mention	5
16.12.2017	12.00–1.15 tghr	Bilik Finas Mention	5

JADUAL 2. Maklumat latar belakang informan

Maklumat latar belakang informan Kumpulan 1			
I	UMUR	TAHUN PENGAJIAN	JANTINA
A(1)	21	2	L
B(1)	22	3	L
C(1)	25	3	L
D(1)	26	2	L
E(1)	24	3	L
F(1)	23	1	L

Kumpulan 2			
	UMUR	TAHUN PENGAJIAN	JANTINA
A(2)	22	3	L
B(2)	22	3	P
C(2)	21	2	P
D(2)	21	2	P
E(2)	21	2	P

Kumpulan 3			
INF	UMUR	TAHUN PENGAJIAN	JANTINA
A(3)	22	3	P
B(3)	22	3	P
C(3)	21	2	P
D(3)	23	3	P
E(3)	20	2	P

3.2 Kaedah Menganalisis Data

Keseluruhan data yang diperolehi dalam temubual kumpulan fokus dianalisis menggunakan kaedah kualitatif. Proses ini mengikut objektif kajian iaitu melihat tahap literasi media responden terlebih dahulu dan seterusnya melihat hubungan antara literasi media dan bagaimana mereka mengaitkan dengan mesej patriotisme yang terdapat di dalam filem *Ola Bola*. Proses menganalisis data daripada hasil temubual kumpulan fokus akan dimulakan dengan mengikut pembahagian kumpulan. Setiap soalan yang dibincangkan juga mengikut objektif dan persoalan kajian. Kedah pengumpulan data yang digunakan ialah dengan mengambil kira dengan bertanyakan maklumat diri pelajar dan tahap pengetahuan responden terhadap maklumat media bertujuan untuk melihat tahap literasi media responden. Pada awalnya sampel akan menonton filem *Ola Bola* terlebih dahulu. Alat perakam audio akan diletakkan di tempat yang sesuai dan responden akan diberitahu terlebih dahulu bahawa perbualan tersebut dirakan. Pengkaji juga akan memberitahu tujuan kajian dan temubual ini diadakan. Semasa proses temubual dijalankan, pengkaji berperanan sebagai pencatat,

pendengar dan juga pemandu yang aktif. Rakaman daripada temubual tadi menjadi sumber utama maklumat. Setelah selesai setiap sesi temubual dalam kumpulan fokus, pengkaji akan membuat dalam bentuk transkrip ke dalam teks yang boleh difahami. Kajian ini menggunakan kaedah kualitatif iaitu temubual kumpulan fokus. Untuk menganalisis data, data audio melalui rakaman akan ditranskripsikan ke dalam bentuk teks supaya boleh menghasilkan kategori dan tema yang bermakna. Data daripada temubual kumpulan fokus akan dianalisis menggunakan rakaman yang telah dirakam.

4. Dapatan dan Perbincangan

Dalam melaksanakan temubual kumpulan fokus, terdapat lapan soalan disediakan untuk dikemukakan kepada informan. Namun fokus utama soalan adalah melihat tahap literasi individu berpandukan kepada dimensi kemampuan literasi media Potter dan juga soalan-soalan mengenai mesej patriotisme dalam filem *Ola Bola*, di mana pada bahagian ini akan dihuraikan di perbincangan ini. Hal ini kerana bertujuan untuk menjawab objektif kajian yang telah dikemukakan.

4.1 Elemen kognitif

Dapatan temubual tersebut adalah berkisarkan kepada soalan iaitu 'berdasarkan kepada pengetahuan subjek sejarah anda, adakah ia mempengaruhi anda dalam membuat intraptasi ke dalam filem-filem patriotisme yang dipaparkan' dan kaitan dengan refleksi yang dikemukakan oleh informan yang mengatakan bahawa filem tersebut adalah patriotisme ataupun bukan.

Patriotisme

Bagi informan di dalam kumpulan 1 yang berpendapat bahawa filem *Ola Bola* ialah filem patriotisme ialah A,B,D,F, manakala di dalam kumpulan 2 pula ialah B,D,E dan di dalam kumpulan 3 ialah D,F. mereka berpendapat bahawa filem *Ola bola* merupakan sebuah filem berunsur patriotisme kerana mereka lebih kepada pemaparan tentang semangat cinta akan negara dan pemaparan keunikan yang ada pada negara Malaysia.

1A : "...Yes. I used my own knowledge when I watch patriotic movie, even I don't know before I watching it, after I watching it kind to google and Search and see what the real story yes it the fun part so I watch patriotik movie in case I get to know. I feel the patriotisme in the movie sebab mereka ada tunjukkan how say how how what you see unique in Malaysia at that time bila that time berlaku how we different everything united eachother and aspecially through sport that the another way to unity I feel because through sport people might

2B : "...Kalau ada penambahan pun sikit-sikit je. Kita boleh percaya tapi bukan 100% based on video tu sendiri. Tapi saya akan related jugak lah dengan apa yang saya baca masa sekolah dulu. Filem tu saya boleh kata filem patriotik sebab dia nak tunjuk semangat cinta aka negara ni, melibatkan rakyat Malaysia dan bersatu hanya dengan sukan bola sepak sahaja

Perpaduan

Manakala bagi Informan di dalam kumpulan 1 iaitu C,E, kumpulan 2 ialah A,C dan kumpulan 3 iaitu C,A,B pula mengatakan bahawa refleksi mereka terhadap filem *Ola Bola* ialah filem ini lebih kepada mengutamakan semangat perpaduan kerana filem tersebut banyak menunjukkan tentang 3 jenis kaum di Malaysia malah mereka merasakan bahawa perpaduan itu sendiri adalah patriotisme yang cuba disampaikan melalui sukan bola sepak.

1E : "... Ya, Contoh dalam filem *Buit Kepong*, kita baca dan rasa macam nak tonton watak itu sebagai apa, sama tak dengan apa yang saya baca, so benda tu jadi lebih menarik lah

pada saya. macam boleh tahu inspector ni watak apa, so related dengan apa yang saya baca. Ada sebenarnya semangat patriotisme ni bukan saya cakap tak ada, dari segi perpaduan tu sendiri sebenarnya patriotisme.

2B : "...Ya. Tapi saya akan related jugak lah dengan apa yang saya baca masa sekolah dulu. Filem tu saya boleh kata filem patriotik sebab dia nak tunjuk semangat cinta akan negara ni, melibatkan rakyat Malaysia dan bersatu hanya dengan sukan bola sepak sahaja

3A : "... Ya. Pengetahuan tu kita tengok sama ke tak dengan apa yang kita belajar dengan apa yang kita tengok. Ada ke tak perbezaan ke persamaan ke. saya rasa banyak unsur patriotisme kat dalam ni mereka tunjuk melalui sukan bola sepak ada kepentingan sikap kerjasama perpaduan sebab diorang kan ada latar belakang kaum melayu, cina dan India.

Berdasarkan kepada teknik dan pengetahuan Potter dari segi kognitif, seseorang individu mampu melihat point utama yang cuba disampaikan di dalam filem dan juga pengetahuan mereka untuk analisis perkara tersebut dengan pengalaman dan pengetahuan yang ada pada diri mereka. Berdasarkan kepada refleksi responden mereka mempunyai pengetahuan dalam pelajaran subjek sejarah yang pernah dipelajari sewaktu belajar dahulu pada zaman sekolah, malah pengetahuan tersebut sentiasa menjadi rujukan kepada diri mereka sewaktu mengintraptasi mesej-mesej sewaktu mereka menonton apa sahaja filem. Namun begitu, di dalam filem *Ola Bola* ini, terdapat dua refleksi daripada informan mengenai tema utama filem *Ola Bola* ini. Namun, berdasarkan kepada refleksi oleh informan, tahap literasi mereka adalah tinggi kerana mereka menggunakan pengetahuan sejarah semasa mengintraptasi filem-filem patriotisme yang ditonton dan mereka juga faham dengan mesej sebenar yang cuba disampaikan oleh pengarah dalam filem *Ola Bola*. Menurut penerbit filem *Ola Bola*, Chiu di MStar, filem tersebut diilhamkan lebih kepada tema patriotisme dan perpaduan dan bukan hanya berkaitan sukan bola sepak semata-mata.

4.2 Dimensi Emosi

Dapatan temubual tersebut adalah berkisarkan kepada soalan iaitu "Adakah emosi anda turut mempengaruhi semasa menonton filem?" dan juga kaitan emosi mereka apabila menonton filem *Ola Bola*. Refleksi yang diterima oleh informan jelas menunjukkan kaitan antara perasaan semasa menonton filem-filem lain dan juga apabila mereka menonton filem *Ola Bola*.

Sedih

Bagi informan dalam kumpulan 1 iaitu A, B, F manakala di dalam kumpulan 2 pula, informan A, C, D dan informan daripada kumpulan 3 iaitu B, F lebih kepada perasaan sedih sewaktu menonton filem-filem dan hal ini turut mempengaruhi emosi sedih beliau terhadap setiap babak yang dibawa oleh Tauke di dalam filem *Ola Bola*.

3B : ".....Ya, memang suka tengok filem patriotik dan menghayati cerita tersebut. Kadang-kadang ada jugak perasaan sedih dan sebatu dalam diri melalui lakonan filem. Tengok pada watak yang dia mainkan oleh Tauke. Banyak sentuh sebab walaupun dia bangsa Cina tapi dia semangat nak majukan nama pasukan dia. Nama Malaysia ke Olimpik. Babak lain tak ada.

Menarik

Manakala bagi informan dalam kumpulan 1 iaitu D, C, F manakala dalam kumpulan 2 pula iaitu E, B dan kumpulan 3 iaitu C, A pula, beliau lebih kepada emosi sendiri iaitu rasa tanggungjawab yang dipaparkan oleh watak dalam filem. Hal ini seiring dengan pengetahuan beliau di dalam filem *ola bola* yang berkaitan dengan babak tanggungjawab.

1E : “.....Tidak. Memang kalau contoh genre dia romantik, memang kita akan rasa. Contoh drama kan sedih ke apa macam tu memang automatik kita macam dah kena standby lah kan. Benda ni cerita pasal emosi. Macam tu lah. Ombak rindu ke contohnya. Pada awal-awal tu tak ada emosi sangat just saya tengok macam biasa lah, main bola macam biasa, berlatih, training pergi ke fun fair dan rasa macam benda biasa.

Emosi sendiri

Berbeza dengan informan kumpulan 1 iaitu E dan kumpulan 3 iaitu D yang sememangnya kurang kemampuan tahap literasi media yang rendah dari segi dimensi emosi kerana mereka lebih kepada menonton sesebuah filem sekadar untuk menghilangkan bosan dan disebabkan filem tersebut menarik semata-mata. Malah, mereka berpendapat bahawa tiada babak yang mengganggu emosi dan filem *Ola Bola* tersebut hanya berkisarkan kepada sukan bola sepak semata-mata.

2B : “.... Ya dari segi melihat bab bertanggungjawab. Lagi satu saya ada prinsip sekali kita dah terima buat sampai habis macam tu sahaja Masa saya kat babak yang mempengaruhi saya dalam bilik persalinan sebab bila mana ada sorang nasihat, sorang down gaduh bertumbuk then diorang dapat kata sepakat untuk bersatu, hah macam tu.

Berdasarkan kepada teknik dan pengetahuan yang dikemukakan di dalam kemampuan emosi literasi media oleh Potter, teknik akan mempengaruhi pengetahuan seseorang mengintraptasi terhadap bahan media. Jika teknik yang ada pada diri mereka iaitu mampu meletakkan diri mereka di dalam sesebuah watak, mereka seolah-olah menjiwai watak tersebut malah emosi mereka akan turut mengganggu jika mereka benar-benar memahami mesej di dalam filem yang ditonton. Berdasarkan kepada refleksi daripada informan di dalam sesi temubual kumpulan fokus tersebut, sememangnya Informan mempunyai kemampuan tahap literasi media yang baik kerana mereka emosi mereka turut terganggu apabila menonton filem *Ola Bola* dan mereka benar-benar memahami babak yang cuba disampaikan di dalam filem tersebut.

4.3 Elemen Estetik

Dapatan temubual tersebut adalah berkisarkan kepada soalan iaitu “adakah anda merasakan bahawa faktor teknikal penting dalam memahami sesuatu cerita dikaitkan dengan adakah faktor teknikal di dalam filem *Ola Bola* membawa mereka ke dalam tahun 1980 an tersebut.

Sinematografi

Melihat kepada refleksi yang dipaparkan oleh informan kumpulan 1 iaitu C,D kumpulan 2 iaitu B dan kumpulan 3 ialah C,D mempunyai kemampuan di dalam tahap literasi media yang kerana mereka memahami konsep teknikal dan cara penggunaan teknikal di dalam filem *ola bola*. Malah mereka berpendapat bahawa faktor teknikal sangat penting di dalam penyampaian mesej dan dari segi sinematografi, filem tersebut berjaya membawa mereka merasakan seolah-olah diri berada di dalam khalayak yang ramai itu dan mereka merasakan diri berada pada tahun 1980 an.

1A : “..... Yes, I feel penting sebab without the other thing editing everything kan, the mesej tidak dapat disampaikan dengan sempurna and then dari segi sinematografi, and other technician I felt I'm been there, dengan sorakan penyokong tu membuatkan I dalam suasana tu sendiri. Like case football they are come out as a team whenever you are they want that sport, they like that sport

Pencapaian

Manakala bagi informan kumpulan 1 iaitu D, dan kumpulan 3 iaitu B mempunyai tahap keupayaan literasi media dan berpendapat bahawa pencahayaan sangat penting di dalam bidang teknikal. Seperti di dalam filem *Ola Bola*, warna-warna yang banyak diterapkan di dalam filem tersebut ialah warna-warna vintah atau warna cerah bagi menggambarkan situasi pada zaman 1980 an.

ID : “..... Yes. Technical side attract audience. If record, lighting is not clear so the audience will not attract to the film. Like even actually screen not HD. Based on the lightning I think this movie brought me to the 1980. The actress also gives a very good acting for me that I feel the emotion and also environment there without i'm not been there in those era.

2A : “..... Penting. Satu sebab apa dia penting bagi saya kenapa ni kalau teknikal ni kalau tak ada sesuatu tu jadi tak cantik menyebabkan orang malas nak tengok video tu. Teknikal tu penting untuk tarik persepsi orang dari segi pencahayaan dia tu ah'ah apa yang dia malapkan sikit vintage-vintage gitu itu memang dapat rasalah kita kembali ke zaman diorang. Dan yang saya sebut sebelum ni, emosi kita tu masuk kepada diorang sampai seolah-olah kita berada di situ. Dia sangat bagi effect.

Audio

Manakala bagi refleksi informan kumpulan 1 ialah E, kumpulan 2 iaitu A dan E manakala kumpulan 3 pula ialah E yang mempunyai keupayaan kemampuan literasi media dari sudut audio kerana sekiranya audio mempunyai masalah, secara automatik filem itu rosak dan tidak tiada makna kerana mesej tidak dapat disampaikan dengan baik. Bagi mereka, audio di dalam filem tersebut daripada segi jeritan penonton, muzik latar dan sorakan daripada pengulas berjaya membawa mereka ke dalam zaman tersebut dan filem tersebut memberikan kesan mendalam kepada diri mereka.

2E : “.....Macam kita tahu lah teknikal ni penting dari segi footage, audio. Kalau audio rosak mampus lah. tengok daripada perkembangan di dari segi audio footage yang penonton yang orang tua tengok ramai-ramai gol gol gol tu lepastu bront palarae mainkan peranan dia bagi effect lah, kita rasa macam kita ada zaman tu. Diorang share, gigit kasut waktu training tu diorang training jugak.

Kurang pemahaman

Seterusnya ialah bagi refleksi informan kumpulan 1 iaitu F, kumpulan 2 iaitu C, D dan kumpulan 3 iaitu A yang masih di tahap kurang kemampuan literasi media kerana mereka sendiri mempunyai kurang pengetahuan tentang teknik teknikal di dalam pembikinan sesebuah filem. Malah dari segi teknikal, mereka juga tidak merasakan diri berada pada zaman 1980 an dan menonton hanya sekadar suka-suka sahaja.

3A : “...Tidak. Saya tidak begitu memahami dari sudut teknikal dan apa yang saya tahu teknikal ialah proses pembikinan filem. Tidak bagi saya, faktor teknikal filem tu saya tak rasa sangat situasi tahun 1980 an.

Berdasarkan kepada kemampuan literasi media Potter, dimensi estetik ialah melibatkan teknik analisis visual dalam sesebuah filem dan kaitan dengan pengetahuan informan terhadap visual dan audio di dalam filem *Ola Bola*. Malah mereka dapat membezakan artistik yang terdapat di dalam filem tersebut. Informan juga dapat membahagikan konsep-konsep teknikal yang berjaya menarik mereka untuk sehingga mereka merasakan diri mereka di dalam filem tersebut. Sekiranya mereka tidak faham dengan konsep teknikal, mereka akan faham dengan jalan cerita tersebut, namun mereka tidak akan merasakan seperti diri mereka di dalam tersebut. Seperti refleksi yang diberikan oleh informan, faktor menarik sahaja yang dapat dilihat namun tidak membawa dirinya masuk ke dalam filem tersebut.

4.4 Dimensi Moral

Dapatan temubual tersebut adalah berkisarkan kepada soalan iaitu “adakah anda memahami terhadap moral yang dipaparkan dalam bahan media alternatif seperti facebook, blog, portal, mengapa?” dan kaitan untuk melihat bagaimana pandangan mereka dari sudut moral dalam filem *Ola Bola*.

Tidak putus asa

Menurut informan kumpulan 1 iaitu C,D manakala kumpulan 2 iaitu E dan kumpulan 3 iaitu D mempunyai kemampuan tahap literasi media kerana memahami apa yang cuba disampaikan oleh media alternatif dan tidak menerima berita tersebut bulat-bulat dan juga beliau mampu menghuraikan mesej yang disampaikan dalam filem *Ola Bola* bukan hanya berkaitan dengan kesukanan bola sepak semata-mata dan ia banyak berkaitan dari sudut tidak berputus asa bukan hanya dalam sukan bola sepak sahaja tetapi juga di dalam kehidupan.

1C : “.... Tak percaya 100% lah. *jangan mudah putus asa, diorang cakap diorang akan hilang no 10 buat pertama kali so dia tak akan mudah mengalah,dia hilang arah tu moral jugaklah diorang belajar tentang jangan jadi ego,jadi ikut kepala sendiri lepastu diorang belajar nak kerjasama,nak buang perasan hasad dengki*

Kesukanan

Seterusnya informan kumpulan 1 iaitu E,F manakala kumpulan 2 iaitu B,D dan kumpulan 3 iaitu A,E pula berpendapat bahawa walaupun tidak mempercayai mesej yang disampaikan di dalam media alternatif secara 100%, namun masih juga percaya kepada sesetengah berita yang disampaikan sekiranya dibuktikan dengan statistik dan sebagainya. Malah di dalam filem *Ola Bola* pula, mereka hanya melihat filem *Ola bola* sebagai sebuah filem kesukanan semata-mata sahaja dan tidak melihat moral lain selain hanya berkisar kepada sukan bola sepak sahaja.

1E : “..... *Tidak percaya 100% jugak sebab tengok atas isu, Kalau disiarkan statistik percaya. Kalau petua-petua, merujuk pada orang tua-tua dahulu dan tidak akan menerima sebarang dia nak bawa semangat kesukanan tu lah, sukan bola sepak. Bagi saya ade moral kat situ. Walaupun banyak masalah, tapi semangat pasukan still kuat lah kat situ. Itu adalah moral saya boleh nampak.*

3E : “.... *Depend atas informasi tu, kalau yang akhbar online yang keluaran saya percayalah, kalau blog ke apa maybe tak sangat Ada jugak kot mesej-mesej lain macam perpaduan, semangat berpasukan.*

Kekeluargaan

Bagi informan kumpulan 1 iaitu A, B kumpulan 2 iaitu A, C dan kumpulan 3 iaitu B, C pula, mereka tidak percaya dengan berita yang disampaikan oleh media alternatif dan beranggapan banyak berita cuba menjatuhkan sesama sendiri sahaja. Manakala bagi refleksi di dalam filem *Ola Bola*, mereka berpendapat bahawa filem ini bukan hanya berkisarkan sukan bola sepak, malah tentang mesej kekeluargaan, sokongan daripada ahli keluarga menambahkan lagi semangat di dalam diri individu.

2C : “..... *Tak, kerana benda-benda tu mereka macam nak sampaikan niat mereka bukan benda-benda yang benar kalau macam mereka macam criticize ni criticize itu macam mereka nak sampaikan niat macam membencikan-membencikan oleh masyarakat, Memang dalam cerita ni tak fokus hanya bola sepak, pengulas pun ada macam family tauke pun ada, family India pun ada.Macam adik-adik bantu tu lori pun ada.Macam tak fokus hanya bola sepak tu aja lah.*

Berdasarkan dimensi moral yang dikemukakan oleh Potter, teknik yang ada pada diri individu iaitu mampu menilai moral apa yang dipaparkan dan juga kaitan dengan pengetahuan dalam mempunyai pengetahuan terhadap menghuraikan apa yang terdapat di disampaikan di dalam filem. Berdasarkan refleksi informan, mereka mampu menilai moral yang cuba disampaikan di dalam media alternatif dan tahap kepercayaan mereka adalah tidak sepenuhnya terhadap informasi tersebut bukan lah secara 100%. Moral sangat berperanan penting kerana tanpa kemampuan moral informan tidak mampu untuk menilai mesej positif mahupun negatif yang terdapat di dalam filem tersebut.

5. Rumusan

Hasil kajian juga membuktikan tahap literasi media mahasiswa terhadap pemahaman mesej patriotik dapat dilihat dalam filem *Ola Bola*. Hal ini dapat dilihat apabila informan mengaitkan tentang tahap literasi media mereka dengan pemahaman mereka terhadap mesej yang dipaparkan di dalam filem *Ola Bola*. Sebagai contoh dengan pengetahuan sejarah yang mereka ada, mereka tahu tema yang cuba disampaikan di dalam filem *Ola Bola* tersebut. Malah berdasarkan kepada dimensi emosi pula, informan yang mengatakan bahawa mereka emosi mereka terganggu sewaktu menonton bahan media seperti timbul perasaan sedih, gembira mampu mengaitkan babak-babak di dalam filem tersebut dan dikaitkan dengan emosi mereka. Berbanding dengan informan yang mengatakan bahawa emosi mereka tidak terjejas sewaktu menonton bahan media begitu juga dengan perasaan mereka yang mengatakan bahawa mereka tidak rasa apa-apa dengan babak yang di dalam filem tersebut, malah mereka hanya melihat bahawa filem tersebut hanya berkisar kepada filem sukan bola sepak sahaja.

Rujukan

- Abdul Latiff Abu Bakar. (1996). *Konsep Patriotisme dan Nasionalisme*. Abdul Latiff Abu Bakar dalam *Melaka dan Arus Gerakan Kebangsaan Malaysia*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.
- Aziz Ujang, and Jamaluddin Md. Jahi, and Kadir Arifin, and Kadaruddin Aiyub, Kesedaran generasi muda terhadap patriotisme dan perpaduan nasional di Malaysia. (2014). Kesedaran generasi muda terhadap patriotisme dan perpaduan nasional di Malaysia. <http://journalarticle.ukm.my/7753/>
- Brussels. (n.d.). Study on Assessment criteria for media literacy levels. http://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/studies/literacy-criteria-report_en.pdf
- Buniamin, S. R. (2013). Patriotisme sebagai elemen sinema nasional: Kajian terhadap filem Tanda Putera. <http://ir.uitm.edu.my/15055/>
- Chairil, S. M., Maliki, J., & Abd Rashid, N. (2011). Literasi Media: Ke Arah Melahirkan Pengguna Media Berpengetahuan. *Jurnal Pengajian Media Malaysia*, 13, 41–64.
- Deyesa J., Delin and Djusmaini, Djamas and Yohandri, Y. (2015). Analisis Karakteristik Peserta Didik Berdasarkan Dimensi Literasi Sains Pada Pengembangan Performance Assessment Berbasis Discovery Learning. <http://repository.unp.ac.id/177/>
- Embi, M. A. (2009). *Patriotisme dan kepercayaan rakyat di Malaysia*.
- Fenomenologi, S. (2016). *Literasi media baru dan penyebaran informasi*, 2016.
- Hua, A. K. (2016). Pengenalan Rangkakerja Metodologi dalam Kajian Penyelidikan : Satu Kajian Kes Abstrak Introduction to Methodology Framework in Research Study : A Case Study Abstract Pengenalan, 1(1), 17–23.

- Johari, F. (n.d.). Filem “OlaBola” Memang Terbaik Gila! Saya Bagi 5 Sebab Kenapa Anda WAJIB Tonton Filem Ini. <http://says.com/my/seismik/filem-olabola-memang-terbaik-meletup-kebabom>
- Kushendarto, Y. T. (2015). Pengukuran tingkat literasi media pada siswa SMA kelas XII SMA Negeri 10 Bandung. <http://repository.upi.edu/2134>
- Lewandowski, C. M., Co-investigator, N., & Lewandowski, C. M. (2015). *Literacy in the New Media Age. The effects of brief mindfulness intervention on acute pain experience: An examination of individual difference* (Vol. 1). <https://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>
- Livingstone, S, (2004). Media,Media literacy and the challenge of new information and communication technologies,Communication Review 7(1):3-14
- Omar, H. C. (n.d.). Analisis wacana kritis dalam program televisyen Raja lawak dan implikasinya terhadap prikososial audiens [dihttp://jurnalbahasa.dbp.my/wordpress/wp-content/uploads/2014/08/4-Analisis-Wacana-Kritis.pdf](http://jurnalbahasa.dbp.my/wordpress/wp-content/uploads/2014/08/4-Analisis-Wacana-Kritis.pdf)
- Othman,H.(n.d.).OlaBola:Mengenang muhibah dan perihal patriotisme. <https://www.roketkini.com/2016/02/03/olabola-mengenang-muhibah-dan-perihal-patriotisme/>
- Mazalan R.(n.d). Semangat patriotisme Ola Bola <https://www.bharian.com.my/node/120248>
- Mahathir Mohammad, (1970). Malay dilemma, Kuala Lumpur:Asia Pacific Press
- Miller, K, (2002). Communication theories: Perspectives, processes and contexts. Boston: McGraw-Hill.
- Mohd Nor Shahizan Ali, Dr Mus Chairil Samani, H. H. (2011). Analisis naratif filem dokumentari The Kinta Story 1949. <http://ejournal.ukm.my/mjc/article/view/15088>
- Muttaqin, M. Z. (n.d.). Kemampuan literasi media (media literacy) di kalangan remaja rural di Kabupaten Lamongan. <http://journal.unair.ac.id/download-fullpapers-ln8b2e03a1eafull.pdf>
- Potter, W.J. (2001) Media literacy Ed Ke-2.Thousand Oaks,CA:Sage.
- Potter, W J. (2005).Media Literacy Ed Ke-3. London: SAGE Publication Lid.
- Potter, W J. (2008).Media Literacy Ed Ke-3. London: SAGE Publication Lid.
- Putri F.N. (n.d.). Teori Literasi Media <http://fatinurrohmahputri.blogspot.my/2016/05/teori-literasi-media-literasimedia.html>